

BÁNÓ LÁSZLÓ

Mi lesz veled erdőfeltárás?

AZ ERDŐ 1987. áprilisi számában jelent meg „A hazai erdőfeltárás feltáratlan kérdései” című cikkem.

A szűk ötoldalas mondandóm sűrítetté öt mondattal került a cikk lefelejtéjére.

Újraolvastam a cikket. Rájöttem, hogy elég az öt mondat is az elején. Mi változott négy év óta? Elévültek az akkori gondolataim? Megoldódtak az akkori gondjaim? Rosszul láttam akkor valamit? Aggályoskodó voltam?

Aggályaim valóságok voltak.

Mert négy év óta semmi nem oldódott meg. Semmilyen javulás nem történt. A bibliai hasonlattal cinikusan élve: kiáltásom nem pusztába, hanem erdőbe kiáltott szó volt. Nem hallotta meg senki. Nem történt semmi, azaz minden úgy történt, történik, ahogy azt előre láttam.

Íme, aktualizálva és következtetésként is rögzítve a fent említett öt mondat:

1. Az erdőgazdálkodó nem tudja magának megengedni, hogy erdőfeltárási munkálatai folyamán szem előtt tartsa a tartamosság elrendelő előírásait.

2. A feltárási beruházások állami támogatása kevés ahhoz, hogy eredményesen felhasználják.

3. Az útfenntartás elhanyagolt. Nem kap állami támogatást.

4. Az erdőgazdaságok korszerű útépitési, fenntartási gépparkot nem tudtak üzemeltetni, ha azt csupán saját forrásból kellett fedezniük.

5. Több EFAG-nak közösen kellene gazdálkodni erdőfeltárása és útfenntartása érdekében, ha el kívánja kerülni a bukást. Ez sehol nem alakult ki.

A tollat az ERDÉSZETI LAPOK januári számában közölt Dauner Márton interjú miatt ragadtam meg. Idézet a negyedik oldalról:

Kérdés: „Rövidebb, három-ötéves távlatban mit tart a legfontosabb elérendő célnak?”

Válasz: „...Az erdővagyon-gazdálkodásnak haszonérdekeltség-mentesnek kell lennie. A fafeldolgozást és minden szolgáltatás típusú tevékenységet profitorientált érdekeltségi szervezetben kell megvalósítani.”

Tiszta, világos, logikus stratégia.

A szolgáltatások egyike, az erdőfeltárást és útfenntartást biztosító szervezet különválik az erdőgazdálkodási szervezettől. Profitorientált szervezetté válik.

Valamennyi érdekelt figyelmét szeretném felhívni, hogy ennek a stratégiának milyen erdőfeltárási következményei lehetnek. Remélem, hogy azok megismerése révén időben hatékony döntések szülehetnek, és hogy e döntések következtében a veszély nem nőni fog, hanem megszűnik.

Az országban mind kisebb hányadú lesz az erdőfeltárási beruházási része, és mind nagyobb kellene legyen a fenntartási tevékenység.

Az útfenntartással elégséges szinten szervezeten nem foglalkozik senki.

Mindenekelőtt szeretném leszögezni, hogy az idealista világnézet szerint a fenntartás nem más, mint szüntelen

teremtés. E tételt az erdőfeltárásnál filozófiailag figyelembe véve tehát erdőfeltárást alatt együtt kell érteni az új létesítmények „teremtését”, azaz beruházását a „szüntelen teremtéssel”, azaz az útfenntartással.

E tétel műszakilag is majdnem teljes mértékben igaz. A beruházásokhoz ez esetben közel ugyanazon termelőerő-rendszer szükséges, mint a fenntartási munkákhoz. Amíg az erdőfeltárási beruházásokat állami támogatással lehet létesíteni, addig a fenntartási munkákat teljes mértékben a vállalati eredményből kell fizetni.

Hol van már a sikerágazati eufória? A veszteséges gazdálkodás réme jelentkezik több erdőgazdaságnál. A legnagyobb valószínűséggel azoknál, ahol a feltárási tevékenység nélkülözhetetlen lenne. Mennyit fognak költeni útfenntartásra ezeknél az erdőgazdaságoknál?

A lehetőség persze ördögi: „Ebben az évben nem engedhetjük meg, hogy útfenntartásra költsünk, de majd jövőre lényegesen többet teszünk ez ügyben.”

Vajon hány évig lehet majd ezt mondani? Nagyon sok évig. Közben majd a profitorientált önálló erdőfeltárást szervező türelmesen vár. (?) Eszközei állnak, szervezete nem működik.

Ma olyan időkben élünk, amikor az állami támogatások fokozatosan megszűnnek.

Az is tény, hogy azon erdőgazdaságoknál, ahol leginkább szükség lesz az erdőfeltárára, ott a haszonérdekeltség-mentes erdőgazdálkodás állami támogatásra szorul. Nemcsak az erdőfeltárában, hanem az erdőgazdálkodás több más ágazatában is.

Nincs gazdaságossági összehasonlítási lehetőség az erdőgazdaságok között az erdőfeltárási tevékenységénél.

Munkatársaim körében közismert, hogy nem vagyok elégedett az erdészeti számvitel adta adatszolgáltatási lehetőségekkel. Azt tartom fontosnak, hogy egy adott, úgynevezett kalkulációs egység esetében tiszta legyen: mit költöttem el a költséghelyen, és mit kaptam érte. Ha ez nem tiszta, ha ez nem egyértelmű, ha ez erdőgazdaságonként más és más értelmezésű, úgy nem lehet gazdaságilag megmérni és összehasonlítani a tevékenységet.

Így az ország különböző területein különböző tartalmúak ezek a számviteli rendszerek az erdőfeltárást tekintve. Mennyi a közvetlen költség, mennyi az elszámoló ár, milyen általános költségek terhelik a közvetlen költségeket, milyen forrásokból, milyen megtérüléssel kerültek beruházásra a gépi állóeszközök, és sok-sok kérdés marad összehasonlíthatatlan állapotban.

A Pilisi Állami Parkerdőgazdaság az egyedüli erdőgazdaság, amely vállalkozásban végzett erdőfeltárást az Ipoly-vidéki erdőgazdaságnál 1984–1991 között.

Miközben munkánkkal általában elégedettséget váltottunk ki, árszintünket illetően nemcsak az IEFAG-nál, hanem gyakorlatilag országszerte mindenütt, illetékes erdészkörökben közismert lett elviselhetetlenül magas árfe-

vésünk. „Kifosztjátok a szerencsétlen Börzsönyt.” „Párizsi árakkal dolgoztok.” Stb., stb. Senki nem gondolt arra, hogy egy saját rezsiben kivitelezésre kerülő saját munkát hasonlít össze egy vállalkozással.

Az első esetben a cél: állami támogatással létrehozni egy erdőfeltárási beruházást. Nem zavar különösebben senkit, ha számviteli tökéletlenségek miatt a vállalat egyik zsebéből a másik zsebébe kerül a pénz. Pl.: veszteséges a gépüzem, amellyel kivitelezésre kerül az út, de az út értéke naturáliákban a vállalatnál marad. Végül is ott térül meg a gépüzemi veszteség is.

A második esetben: egy létesítmény kivitelezési költségeit úgy kell megtéríteni, hogy azok nyereségesen térüljenek meg. Például: pótolni tudjuk az elhasznált állóeszközöket, amelyeket részint az amortizációból, részint az adózott érdekeltiségi alapból vásárolunk újra; ki tudjuk fizetni az adókat, és még mindig legyen nyereségünk. Egyébként miért vállalkoznánk erre a feladatra? A tevékenység ez esetben profitorientált, míg az előző esetben inkább haszonérdekeltiség-mentes.

Már komikusnak is mondható, hogy szikatöbblet miatt egy kb. 32 millió Ft-os útépítési vállalkozásunknál 7,6 millió Ft többletkövetelésünk volt. Rettegve az örökös pénzügyi harctól, a szikatöbbletet igazságügyi mérnökszakértővel mérettük fel. Nemzeti színű szalaggal átkötött, pecsételt okmányát a műszaki átadás-átvételen nem fogadták el. Azt az egyezséget kötöttük, hogy mindkét fél az FM által kijelölt másik igazságügyi szakértő véleményét fogadja el, amelyet majd a későbbiekben készíttetnek el. A szakvélemény el is készült. A 7,6 millió Ft-os többletigényünket valóban felülbírálta — 12,2 millió Ft-ra változtatta. Hol volt még ekkor a profitorientáltság!? (A profitorientált szervezet a jelenleginél drágább szolgáltatást fog nyújtani.)

A mai állapot tehát nem teszi lehetővé az erdőgazdaságok között a közös műszaki-gazdasági gondolkodást.

A gépáremelkedések következtében egy profitorientált erdőfeltárási szervezet létét 2–3 erdőgazdaság csak együttesen tudja biztosítani.

Nem tudom mi történik a volt szocialista építőgépiparral. Vélelmezhető, hogy vagy elsovad, vagy hasonlóan magas ára lesz a gépeknek, mint a nyugati gyártmányoknak.

Ki engedheti majd meg, hogy pl. egy statikus úthengert ne 600 ezer forintért vegyen meg, mint 2–3 éve, hanem több millió Ft-ért, mint napjainkban lehetséges? Hasonló lesz a helyzet a szállítógépparkkal is. Mind nagyobb értékű szállítógépek mennek idő előtt tönkre a megrongálódott utakon.

Szétesik a magyar erdőfeltárási szervezet, mielőtt profitorientált szervezetté alakulna.

Az erdőfeltárási szakgárda érzi, hogy már most is nagy baj van, de még nagyobb lesz, avagy lehet.

Elismert erdőfeltárási erdőmérnök kollégáim 10, illetve 17 év után napjainkban számolták fel munkaviszonyukat. Fizikai munkásból lett vállalkozóhoz szegődtek el.

Ha egy erdőfeltárási szervezet felszámolódik, alig lehet azt az évek során feltámasztani. Talán nem is lehet.

Aggályaim nem is sorolom tovább. Sajnos, nincs tudomásom arról, hogy az erdészeti politika aktualizálói e kérdésben mit tettek.

Mi lesz veled magyar erdőfeltárási,

— ha profitorientált, önálló vállalkozás leszel?

— ha megmaradásodról nem gondoskodik időben az erdészeti politika, az erdőgazdálkodás?

— ha a fenntartási munkákat az éves gazdálkodás eseti szeszélyei határozzák meg?

A megoldás elméletileg adott:

— **Az erdészeti ágazati politikának megfelelő gazdasági-műszaki-igazgatási formában bábáskodnia kell a profitorientált erdőfeltárási szervezetek létrejötténél.**

— **E szervezetek munkájának megítéléséhez megfelelő mérési rendszer kell.**

— **A haszonérdekeltiség-mentes erdőgazdálkodásnak megbízható forrásra van szüksége a feltárási — beruházási és fenntartási — feladatok elvégzéséhez. Olyannyira, hogy az erdőkép megalkotásakor az erdőfeltárási — mint erdészeti alaptevékenység — megmérési tényező legyen.**

Nem szeretnék egyetlen erdészt sem megbotránkoztatni, de ma az erdőfeltárási legalább akkora baj van, mint az erdőművelésben.

Mi lesz veled tehát erdőfeltárási?

Ha a jó Isten éltet 4 év múlva is, úgy valószínűleg megírom. Röviden valahogy így:

Megmaradtunk a magyar erdészet javára.

Avagy:

A magyar erdészet úgy ítélte meg, hogy nem volt ránk szükség. Feladtuk. Befejtük.

